

Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О.І. Пометун. – К.: АСХ, 2004. – 192 с.

6. Савченко О.Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти / О.Я. Савченко / Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 34-46.

7. Щолок О.Б. Інформаційно-навчальне середовище як чинник формування компетентності самоосвіти у майбутнього фахівця / О.Б. Щолок // Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. [«Освітнє середовище як методична проблема»], (Херсон, 14-15 вересня 2006 р.): [зб. наук. праць]. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – С. 183-184.

Огарь Ю.В.

аспірант,

Київський університет імені Бориса Грінченка

НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ НА ЗАСАДАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ: ОСОБИСТІСНО-МОТИВАЦІЙНИЙ ПРИНЦИП

Школа ХХІ ст. на практиці досі спрямована на засвоєння готових знань та їх неосмисленому відтворенні. Сучасні учні не лише позбавлені мотивації, але й не завжди відчувають потребу в отриманні нових знань. Наразі в навчальному процесі досі задіяні переважно репродуктивні механізми (рутинне мислення і відтворююча уява). Осторонь залишається розвиток творчого інтелекту, що є принципово важливою передумовою розвитку особистості старшокласника. У школі формально порушуються питання культури мовного спілкування (лише в контексті уроків української мови і літератури), професійна спрямованість зачіпається виключно у старшій школі. Однак повністю ігнорується самосвідомість, характер, творчі інтелектуальні здібності, психофізіологічні якості.

Навчання української мови учнів 10-11 класів на засадах особистісно орієнтованого підходу зосереджує увагу не лише на мовно-мовленнєвій компетентності та тріаді «ЗУН» – знання, уміння, навички. Адже це свідчить про обмеженість розвитку цілісності особистості як творця, людини здатної не лише сприймати готовий продукт, але й осмислювати, трансформувати та породжувати нове знання. Відмінність такого навчання полягає в залученні життєвого досвіду учня, що «виражається не в предметних знаннях і вміннях, а має форму особистісних світоглядних диспозицій, ціннісних орієнтацій і стали невід’ємною суттю Я-концепції» [6; 26].

Особистісно орієнтований підхід спирається на філософські (Аристотель, М. Бердяєв, А. Камю, Х. Ортега-і-Гассет, Платон, Плутарх, Протагор, Г. Скоровода, Сократ, Л. Фейербах, М. Хайдеггер), психологічні (Б. Ананьєв, Г. Балл, І. Бех, Л. Виготський, І. Зимня, О. Леонтьєв, А. Маслоу, С. Подмазін, К. Роджерс, А. Хуторський, І. Якиманська), педагогічні (Ш. Амонашвілі, С. Русова, С. Сисоєва, О. Пехота, В. Сухомлинський) розробки та ін.

Питанням використання особистісно-мотиваційного принципу на уроках української мови присвячували свої праці такі лінгводидакти (Н. Бібік, О. Біляєв, А. Богуш, Л. Варзацька, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, Н. Дика, Т. Донченко, С. Омельчук, М. Пентилюк, С. Караман, О. Кучерук, О. Савченко, О. Семенов, Г. Шелехової та ін.).

Як стверджує О. Пехота [5], особистісний підхід доцільно розглядати, як важливий психолого-педагогічний принцип, основу якого складає сукупність вихідних теоретичних положень про особистість та практичних методичних засобів, що сприяють її цілісному розумінню, вивченню та гармонійному розвитку.

Сучасний учень не відчуває потреби в теоретичних знаннях, адже в добу інформаційних технологій можна не мати конспекту чи підручника, щоб знайти потрібну інформацію. Учитель зараз цікавить старшокласника не як носій знань, а як майстер, котрий вміє застосовувати знання та може не лише транслювати їх усно чи мультимедійно, а навчить використовувати на практиці. Слушно зауважує Н. Дика, що «трендом нашого часу є свобода вибору. Ми маємо змогу вибирати час навчання, свій темп засвоєння матеріалів, підручники. Все більше учнів замислюються, як вони вчаться, як правильно навчатися і що треба робити для того, щоб навчатися краще» [; 296].

«Розробка особистісного підходу – дуже складна теоретична і практична проблема. Її складність зумовлена, перш за все, тією обставиною, що особистість є чи не найскладнішим утворенням у світі і одночасно – суб'єктом перетворення цього світу і самого себе» [5; 28]. Мотивувати сучасного старшокласника є надскладним завданням. Існує два види мотивації: внутрішня і зовнішня. Без внутрішньої мотивації навчання не буде якісним. М. Пентилюк у своїй статті зазначає, що особистісно-мотиваційний принцип забезпечує постійний інтерес учнів до навчання, розвиток індивідуальних пошукових здібностей, властивий тій чи іншій особистості [4; 83].

Тому для формування позитивної мотивації в навчанні мови (див. рис. 1) (*пізнавального інтересу засобами предмета, стимулювання особистісного успіху в навчанні, розвитку потреб самостійної навчально-пізнавальної діяльності та спонукання до мовотворчого самовираження*) слід дотримуватися чітких умов [3; 253].

Рис. 1. Напрями позитивної мотивації в навчанні мови

Спочатку необхідно з'ясувати співвідношення між власними мотивами і цілями учіння (див. Рис.2). Таким чином формуватимуться первинні елементи мотиваційної сфери, які утворюють внутрішні механізми розвитку інтересу до навчального предмета.

Я знаю з попередніх класів*	Я маю знати (вимоги програми)	Лінія мотивації	Цілі навчання	Особиста ціль учня*
*заповнюється учнем	Правопис префіксів з-,с-, пре-, при-, прі- .	↑ для чого ці знання	✓ Володіє правилами правопису. ✓ Обґрунтовує правила написання слів.	*заповнюється учнем

Рис. 2. Приклад мотиваційної картки учня

Далі активізацію навчальної діяльності на завершальному етапі вивчення української мови, на нашу думку, слід починати з практичних завдань (див. рис. 3). За умови низького рівня знань помилки необхідно пояснити (використовуючи правило на практиці), щоб учні усвідомили механізм виконання завдання.

<p>Літеру е на місці пропуску потрібно писати в усіх словах рядка</p> <p>А пр..людія, пр..краса, пр..зирливий</p> <p>Б пр..зидія, пр..зентація, пр..брати</p> <p>В пр..стиж, пр..парат, пр..м'єрний</p> <p>Г пр..тензія, пр..вілей, пр..мудрий</p> <p>Д пр..рогатива, пр..стол, пр..горнути</p> <p>Літеру и на місці пропуску треба писати в усіх словах у рядку</p> <p>А пр..буток, пр..крашений, пр..своїти</p> <p>Б пр..бічник, пр..славний, пр..леглий</p> <p>В пр..ховати, пр..звище, пр..гріти</p> <p>Г пр..подобний, пр..бій, пр..вабити</p>	З	Сиджу в Кафе «ПТaX»	
	<u>ро</u> з		
	<u>бе</u> з		
	<u>че</u> рез		
	Пре = ДУЖЕ	При = наближення; частковість дії	прі
	Прєстарий (дуже старий) АЛЕ! <small>(звертайте увагу на наявність суфіксів)</small>	Пристарий -ї-, -л-, -єн-	прізвище прізвисько прірва
	Старослов'янщин	«Прєподобний прєосвященний прєзирав прєстол»	
1. Етап виконання завдання.	2. Етап пояснення помилок.		

Рис. 3. Зразок онлайн-тестів та ілюстрації правила

Також успішним буде добір сучасного змісту на занятті, поєднання традиційних і інноваційних методів досягнення мети (див. рис. 4). Оцінювання потребує не лише знаннєвий компонент, але й прогрес кожного окремого учня та досягнення ним мети, яку він прописав на початку уроку.

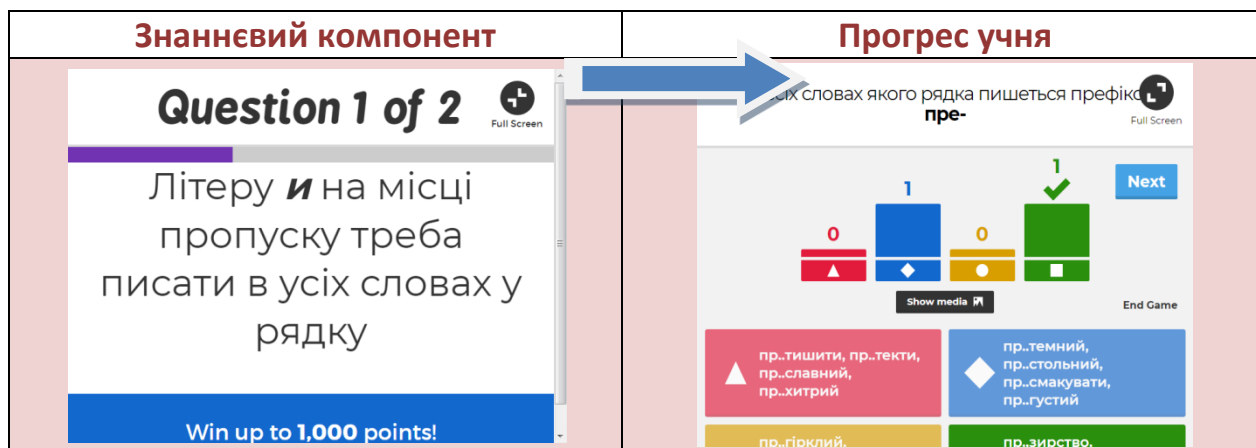

Рис. 4. Фрагмент гри з використанням персональних гаджетів (сервіс <https://play.kahoot.it/#/>)

Технічні засоби навчання допомагають вчителю забезпечити учнів навчальною інформацією та управляти процесами запам'ятовування, застосування і розуміння тих мовних одиниць, які вони використовують у власному мовленні, контролювати результати навчання. Гра сприяє стимулюванню особистісного успіху в навчанні, адже учень одразу бачить після кожного питання рейтингову таблицю усіх учасників, що не може залишити байдужим. На бали впливає також швидкість надання відповіді. Музичний супровід знімає напругу і перетворює завдання у своєрідну легку та продуктивну перерву, а учителю цей ресурс допоможе проконтролювати правильну відповідь та зберегти результати учнів в електронному журналі.

Отже, практична реалізація особистісно-орієнтованого підходу крізь призму особистісно-мотиваційного принципу поліпшить процес систематизації знань з української мови старшокласників, зробить його ефективнішим, сприятиме усуненню тих прогалин, які утворилися у процесі навчання в основній школі, наблизить до життєвого досвіду учня з метою заохочення до самоосвіти й самовдосконалення поза освітнім середовищем. Перспективою подальших досліджень буде розробка вправ і завдань, що сприятимуть формуванню вмій старшокласників використовувати знання в мовній практиці.

Список використаних джерел:

1. Голуб Н. Б. Концептуальні засади сучасної методики навчання української мови в загальноосвітній школі / Н. Б. Голуб // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 1. – С. 107-118.
2. Дика Н. М. Формування мовної особистості учня загальноосвітнього навчального закладу в умовах реалізації концепції нової української школи / Н. М. Дика // Молодий вчений. – 2017. – № 11. – С. 294-297.

3. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика: Монографія / О. А. Кучерук. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2011. – 420 с.
4. Пентилюк М. І. Принципи побудови нових підручників / М. І. Пентилюк // Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми лінгводидактики: реалії та перспективи» – Херсон, 2016 – С. 81-86.
5. Пехота О. М. Освітні технології: навч.–метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська; за ред. О. М. Пехоти. – К.: Вид-во А,С,К, 2003. – 255 с.
6. Сериков В. В. Личностно ориентированное образование: поиск новой парадигмы: монография / В. В. Сериков. – Волгоград: ВГПУ, 2005. – 72 с.

Цибульська С.М.

вчитель-методист,

доктор філософії в галузі освіти;

Перетятко О.С.

вчитель-методист школи № 8

ТЕХНОЛОГІЯ, МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасна епоха інформаційного суспільства з неймовірною швидкістю рухається вперед. Її поступ тісно переплітається з розвитком інтелектуального потенціалу країни, з рівнем якості освіти. Виникає потреба створити умови для розвитку особистості, які сприятимуть формуванню такого набору якостей, що забезпечать здатність до швидкої адаптації, уміння діяти в умовах постійних змін, прагнення до саморозвитку і самовдосконалення протягом всього життя, виховають активного перетворювача суспільства. На думку ряду провідних учених, нові задачі може розв'язувати технологія розвитку критичного мислення. Зокрема це підтверджується Всесвітнім економічним форумом у Давосі, який щорічно складає перелік навичок, важливих для успішного кар'єрного зростання. Якщо станом на 2015 рік у відповідному рейтингу критичне мислення посідало 4 місце, то серед навичок, які набудуть пріоритетності до 2020 року, воно зайняло 2 місце. Саме тому більшість країн світу визнають зміну освітньої стратегії проблемою першочергової важливості та вважають її справою національної безпеки.

Мета нашої статті полягає у розкритті теоретико-методологічної основи навчання критичного мислення та опанування моделі навчання з застосуванням стратегій та процедур критичного мислення в практиці початкової школи. Ознайомлення з матеріалами статті допоможе вчителям програмувати емоції навчально-виховного процесу, робити власні методичні знахідки, які опираються на теорію розвитку критичного мислення, підвищить не тільки особистісну ефективність, але підніме на вищий рівень власну викладацьку діяльність.